

Autorii consideră că în studierea verbului rus trebuie să se aibă în vedere concepția regretatului V. V. Vinogradov (1896—1969) cu privire la *categoria modalității*.

Categoriile gramaticale au, natural, o anumită structură, dar fiecare din ele este constituită pe opoziții (de ex. *aspectul perfectiv — imperfectiv, modul indicativ—conjunctiv—imperativ* etc.). În ceea ce privește caracterul lor, opozițiile acestea sînt, după cum arată A. V. Bondarko și L. L. Bulanin, multiple. În cazul verbului rus, importantă este distincția pe care autorii o fac între două tipuri de opoziții, dintre care una *echipolentă*, alta *privativă*¹. În materie de morfologie, această ultimă noțiune a constituit obiectul unor studii ale lui R. O. Jakobson. După părerea lui A. V. Bondarko și L. L. Bulanin, principiul enunțat este foarte însemnat, dar nu singurul care să înglobeze toate tipurile de corelații existente între membrii categoriilor gramaticale².

Un loc aparte ocupă în monografie capitolul afectat *diatezei*, considerată de autor (L. L. Bulanin; în continuare, L.L.B.) drept o *categorie sintactică*³, izolată, într-un anumit sens, de celelalte categorii gramaticale proprii verbului. Din punct de vedere gramatical, ea nu caracterizează *acțiunea* verbului, ci *raportul* dintre aceasta și subiect.

Examinînd în mod amănunțit diateza, autorul subliniază în permanență faptul — deosebit de important, după părerea noastră, remarcat pentru prima oară, poate — că în limba rusă contemporană această categorie este indisolubil legată de categoria gramaticală a aspectului verbal (vezi și p. 182).

În ceea ce privește *definiția* pe care L.L.B. o dă diatezei, am avea de obiectat că ea este unilaterală (și insuficientă), întrucît autorul consideră că această categorie reprezintă un sistem de forme ce exprimă numai raportul dintre *acțiune și subiect*⁴, cînd, de fapt, se știe ori trebuie să se accepte că diateza nu este indiferentă nici față de *obiect*. Evident, într-o anumită privință L. L. B. are dreptate, deoarece în limbile indo-europene verbul nu este orientat decît spre subiectul său, nu și spre obiect, dar această afirmație nu trebuie și nu poate fi în nici un caz generalizată căci, adeseori, verbul dictează, prin regimul său (aflat sub imperativul semanticii), forma cazului (cu sau fără

¹ În legătură cu valoarea acestor termeni, vezi Solomon Marcus, *Lingvistica matematică*, ed. a II-a, București, 1966.

² Cf. și S. Marcus, *op. cit.*, p. 12—25, care vorbește de: *opoziție privativă și opoziție zero, opoziții echipolente și opoziții disjunctive, opoziții peste o mulțime, opoziții proportionale, opoziții izolate, opoziții omogene și opoziții singulare* ori, în sfîrșit, de *opoziții identice*. Vezi și A. Vraciu, *Sur l'origine et l'évolution des fonctions syntaxiques de l'accusatif dans les langues slaves*, „Romano-slavica”, XVI, București, 1968, p. 161—174.

³ Vezi și D. Irimia, *Este „se” marcă a reflexivului românesc?*, „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XIX, Iași, 1968, p. 169: „Încadrată în mod obișnuit la morfologia verbului, diateza este, de fapt, o categorie sintactică”. A. M. Peškovskij considera (*Russkij jazyk v naučnom osveščanii*, ed. a VII-a, Moscova, 1956, p. 31) că *diateza și aspectul verbal* nu sînt categorii sintactice, dar adăuga (*ibidem*, p. 32) că ele manifestă, totuși, legături cu sintaxa. Noi am pune sub semn de întrebare relația dintre aspect și categoriile sintactice, spre deosebire de diateză, unde legătura cu sintaxa este mai mult decît evidentă. Vezi și V. V. Vinogradov (*Russkij jazyk. Grammatičeskoje učenije o slove*, Moscova—Leningrad, 1947, p. 606), care subliniază că diateza stă „mai aproape de sintaxa propoziției, decît de morfologia cuvîntului”.

⁴ O definiție similară a dat diatezei verbului în limba română Sorin Stati în articolul *Problema diatezelor*, „Limba Română”, VII, 1958, nr. 2, p. 39—45.